شد چه بایدها و نبایدهایی باید در دستور کار
در دهه‌های گذشته داشته برخی رویکردهای
خالفت با سیاست‌های غرب تأکید داشته‌اند.
د کشور مشاهده کرد.» در ادامه ماحصل این
ته باشد. همین اتفاق درباره مرحوم مهسا امینی رخ داد.
ه پیامدهای منفی زیادی برای کشور به همراه داشت.

این وضعیت نشان می‌دهد که برخی از مدیریت‌ها و تصمیمات جاری کشور ناراضی هستند و به دنبال اصلاح این وضعیت هستند. مردم چشم به انتخابات دارند و فکر می‌کنند با برگزاری انتخابات و افراد اصلح می‌توان در شرایط جامعه تغییر ایجاد کرد. این وضعیت تا سال ۱۳۹۶ نیز وجود داشت و در این سال مردم به صورت گسترده در انتخابات شرکت کردند و با رأی به آقای روحانی به دنبال تغییر در وضعیت مدیریت کشور بودند. با این وجود همه وعده‌ها و شعارهایی که در این زمینه داده می‌شد بر زمین ماند. آقای عراقچی و روحانی به صراحت عنوان کردند که شرایط برای احیای برجام وجود دارد و در کمتر از ۲۴ ساعت می‌توان به این مهم دست پیدا کرد. این در حالی است که برجام همچنان به عنوان یک مشکل برای کشور وجود دارد. واقعیت این است که در چنین شرایطی اگر من به جای آقای روحانی بودم استعفا می‌دادم و به مردم می‌گفتم که عده‌ای اجازه کار کردن به دولت نمی‌دهند.

> قانون اساسی درباره برگزاری انتخابات دیدگاه صریح و روشنی دارد و باید همین دیدگاه در عمل اجرا شود. نباید به صورت سلیقه‌ای و جناحی با انتخابات برخورد شود و کسانی تأیید صلاحیت شوند که از نظر سیاسی با برخی نهادها همسو و هم نظر هستند. مردم باید بدون هیچ مانعی به افرادی رأی بدهند که در راستای حل مشکلات آنها گام بردارند

◀ اگر برجام احیا می‌شد و تحریم‌ها برداشته می‌شد مشکلات کاهش پیدا می‌کرد؟ سوء مدیریت‌هایی که در سال‌های اخیر در کشور وجود داشته به چه میزان در چالش‌های کشور تأثیرگذار خواهد بود؟

یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی که کشور ما در دهه‌های گذشته داشته برخی رویکردهای اشتباهی است که در زمینه سیاست خارجی در پیش گرفته است. برخی سیاست‌هایی که ما در زمینه بین‌المللی دنبال می‌کنیم بیش از آنکه برای ما فایده داشته باشد هزینه در برداشته است. در سال‌های گذشته برخی همواره به مخالفت با سیاست‌های غرب تأکید داشته‌اند. باید در این رویکرد تجدیدنظر کرد. من به صراحت عنوان می‌کنم تا زمانی که موضوع احیای برجام حل نشود و از سوی دیگر ارتباطات بین‌المللی کشور در وضعیت متعادلی قرار نگیرد نمی‌توان چشم‌انداز روشنی برای اقتصاد کشور مشاهده کرد. اتفاق مثبتی که در روزهای پایانی سال گذشته رخ داد توافق با عربستان برای از سرگیری روابط دو کشور بود. اتفاقی که می‌تواند زمینه نزدیکی و تعامل بیشتر ایران با کشورهای غربی را نیز فراهم کند. این تصمیمی است که مسئولان کشور باید بگیرند و از پیامدهای مثبت توافق با عربستان در راستای تعامل با کشورهای دیگر استفاده کنند. دولت نباید ارتباطات خود را تنها با کشورهای منطقه محدود کند و بلکه باید با همه کشورهای جهان ارتباط و تعامل برقرار کند. بدون تردید اگر چالش‌ها در زمینه سیاست خارجی حل شود و ایران بتواند با کشورهای دیگر تعامل اقتصادی داشته باشد تا حدود زیادی مشکلات اقتصادی کشور حل می‌شود. حل مشکلات اقتصادی کشور نیز سرمایه اجتماعی را افزایش می‌دهد و شرایطی را به وجود می‌آورد که میزان اعتماد بین مردم و حاکمیت افزایش پیدا کند. در شرایط کنونی کشور با یک بحران در زمینه سیاست خارجی و اقتصاد مواجه است که توافق با عربستان می‌تواند زمینه‌های برون رفت از این بحران را فراهم کند.

> آقای عراقچی و روحانی به صراحت عنوان کردند که شرایط برای احیای برجام وجود دارد و در کمتر از ۲۴ ساعت می‌توان به این مهم دست پیدا کرد. این در حالی است که برجام همچنان به عنوان یک مشکل برای کشور وجود دارد. واقعیت این است که در چنین شرایطی اگر من به جای آقای روحانی بودم استعفا می‌دادم و به مردم می‌گفتم که عده‌ای اجازه کار کردن به دولت نمی‌دهند

◀ آقای رئیسی برای تغییر در وضعیت دولت برخی از وزرا را برکنار کرده است. این در حالی است که رویکردی که مجلس نسبت به عملکرد ضعیف برخی وزرا در پیش گرفته فعالانه نبوده است. تغییر وزرا برای سال جدید چه تأثیری در روند دولت خواهد داشت؟

مسأله اصلی کشور را نمی‌توان با چنین مسائلی حل کرد. اینکه برخی مدیران در دولت تغییر کنند و یا موضوع امروز را به فردا موکول کنند نمی‌تواند نتیجه بخش باشد و تغییر جدی در وضعیت زندگی مردم به وجود بیاورد. در شرایط کنونی مهم‌ترین موضوع برای کشور انتخابات است. انتخاباتی که براساس حاکمیت ملی و رأی مردم بنا شود. در قانون اساسی جمهوری اسلامی ذکر شده که انسان بر سرنوشت اجتماعی خود حاکم است و این یک حق الهی است و کسی نمی‌تواند این حق را از ملت بگیرد. زمانی که یک انتخابات رقابتی برگزار شود و مردم افراد اصلح را به عنوان نماینده خود انتخاب کنند مشکلات حل خواهد شد. برگزاری انتخابات رقابتی برای تبلور پیدا کردن اراده مردم ساده‌ترین کاری است که مسئولان کشور می‌توانند برای عبور از چالش‌ها انجام بدهند. اینکه برخی نهادهای نظارتی اجازه نمی‌دهند برخی نخبگان و دلسوزان جامعه در انتخابات حضور پیدا کنند به ضرر کشور تمام خواهد شد. قانون اساسی درباره برگزاری انتخابات دیدگاه صریح و روشنی دارد و باید همین دیدگاه در عمل اجرا شود. نباید به صورت سلیقه‌ای و جناحی با انتخابات برخورد شود و کسانی تأیید صلاحیت شوند که از نظر سیاسی با برخی نهادها همسو و هم نظر هستند. مردم باید بدون هیچ مانعی به افرادی رأی بدهند که در راستای حل مشکلات آنها گام بردارند. اعتراضاتی که در سال گذشته در کشور به وجود آمد به خوبی نشان داد که بخش‌هایی از مردم به حد میزان نا راضایتی در زندگی خود مواجه هستند. به همین دلیل نیز اگر مسئولان کشور قصد دارند این نارضایتی‌ها را از بین ببرند باید در مسیر گام بردارند که دغدغه‌های مردم در زمینه‌های مختلف مرتفع شود که مهم‌ترین آن برگزاری انتخابات رقابتی است. بدون تردید اگر این رویکرد در دستور کار قرار بگیرد نارضایتی‌ها در آینده نیز کاهش خواهد یافت.

> آقای عراقچی و روحانی به صراحت عنوان کردند که شرایط برای احیای برجام وجود دارد و در کمتر از ۲۴ ساعت می‌توان به این مهم دست پیدا کرد. این در حالی است که برجام همچنان به عنوان یک مشکل برای کشور وجود دارد. واقعیت این است که در چنین شرایطی اگر من به جای آقای روحانی بودم استعفا می‌دادم و به مردم می‌گفتم که عده‌ای اجازه کار کردن به دولت نمی‌دهند

◀ با توجه به اینکه در سال جاری انتخابات مجلس برگزار خواهد شد به نظر شما جریان‌های سیاسی و نهادهای نظارتی باید چه رویکردی در پیش بگیرند که شاهد انتخاباتی با مشارکت اجتماعی بالاتر باشیم؟

انتخابات مجلس که در سال جاری برگزار خواهد شد از جنبه‌های مختلف حائز اهمیت است. اگر مسئولان کشور به مردم وعده انتخابات رقابتی تر بدهند و شرایط آن را فراهم کنند اکثریت مردم به پای صندوق‌های رأی خواهند آمد. از سوی دیگر باید احزاب برنامه‌های خود برای حل مشکلات کشور ارائه بدهند و بتوانند نیروهای خود را در انتخابات به کار بگیرند. در چنین شرایطی یک انتخابات پرشور برگزار خواهد شد و افراد اصلح تر وارد مجلس می‌شوند. در غیر این صورت اگر شرایط انتخابات مانند انتخابات سال ۹۸ و ۱۴۰۰ باشد و نهادهای نظارتی اجازه دهنده همه گروه‌ها و تفکرات مختلف در انتخابات حضور پیدا کنند با شرایط سختی در آینده کشور مواجه خواهیم شد. در شرایط کنونی حاکمیت در وضعیتی قرار دارد که باید از جریان‌های سیاسی برای حل مشکلات کشور و عبور از بحران ها کمک بگیرد. به هر حال اتفاقاتی که در ماه‌های گذشته در کشور رخ داده از نظر داخلی و خارجی برای کشور هزینه ایجاد کرده است. هر حکومتی تمایل دارد میزان مشروعیت و مقبولیت بیشتری در بین مردم داشته باشد و جمهوری اسلامی نیز از این وضعیت مستثنا نیست. به همین دلیل حاکمیت باید از هر فرصتی که می‌تواند شرایط را بهتر کند و کشور را به سمت آرامش و ثبات اقتصادی رهنمون کند. موضوع برجام یکی از راه‌هایی است که می‌توانست مشکلات سیاست خارجی ما را کاهش بدهد. این در حالی است که به اندازه‌ای در تصمیم‌گیری در این زمینه تأخیر صورت گرفت تا کنون به نتیجه نرسیده است. احیای برجام مدت‌ها پیش می‌توانست به نتیجه برسد و کشور از وضعیت تحریم خارج شود. متأسفانه برخی سودمدیریت‌ها اجازه نداد این اتفاق رخ بدهد و در شرایط کنونی به جای اینکه تحریم‌های بین‌المللی کاهش پیدا کند در زمینه‌های مختلف افزایش نیز داشته است. ما در گذشته در برخی سیاست‌های خود اشتباه کرده‌ایم. همه دولت‌ها در دوران خود اشتباهاتی دارند و این وضعیت طبیعی است. این وجود نکته مهم این است که باید درک کنیم و بپذیریم که در برخی زمینه‌ها اشتباه کرده‌ایم تا بتوانیم آن را اصلاح کنیم. به‌عنوان مثال ما در برخی رویکردها در عرصه بین‌المللی اشتباه کرده‌ایم. ایران دارای منابع متعدد طبیعی و سرمایه عظیم انسانی است و کشور فقیری به شمار نمی‌رود. درنتیجه وضعیت زندگی مردم ثروتمندی مانند ایران نباید چنین باشد که به‌سختی دغدغه‌های معیشتی خود را مرتفع کنند.

> بدون تردید اگر چالش‌های ما در زمینه سیاست خارجی حل شود و ایران بتواند با کشورهای دیگر تعامل اقتصادی داشته باشد تا حدود زیادی مشکلات اقتصادی کشور حل می‌شود. حل مشکلات اقتصادی کشور نیز سرمایه اجتماعی را افزایش می‌دهد و شرایطی را به وجود می‌آورد که میزان اعتماد بین مردم و حاکمیت افزایش پیدا کند

نگره

سه چالش مهم دولت در بهار ۱۴۰۲

بهارِ داغ ابراهیم رئیسی و وزرایش!

مسائل برجای مانده و ادامه‌دار از سال گذشته، بسیار زودتر از تصورات سر در آورده‌اند. به گونه‌ای که برخلاف تمامی سال‌های گذشته، دو هفته آغازین سال نیز پر خبر سپری شد. دولت رئیسی در سال جدید نه تنها مسئولیت سنگینی در حوزه‌های مختلف دارد بلکه باید با مسائلی دست و پنجه نرم کند که نوع مدیریت آنها رقم زننده تحولات آتی کشور در سال جاری خواهد بود. مسائلی که از همین آغاز سال جدید کلید خورده و می‌توانند معیاری برای سنجش عیار دولت باشند. در شرایط فعلی دولت با سه مسأله مهم مواجه است که مدیریت درست آن‌ها می‌تواند ضامنی برای بازگشت آرامش به جامعه و رفع انسداد در حوزه‌های مختلف باشد. سه مسأله‌ای که بهاری گرم و پر حرارت را برای دولت رقم خواهد زد.

◀ حجاب و متعلقات آن

نخستین آورده‌ای پرچالش برای مجموعه نهادهای رسمی و در صدر آن دولت در ارتباط با مسأله حجاب است. موضوع حجاب از اواسط سال گذشته به یکی از مسائل اصلی کشور تبدیل شد. این موضوع بانی ناآرامی‌ها در کشور بود. اعتراضات سال گذشته، بازبینی در شیوه اجرای قانون حجاب و ضرورت ارائه طرحی جدید در این حوزه را مطرح کرد. این مسأله از سوی بسیاری از ناظران و فعالان سیاسی، اجتماعی و فرهنگی مورد تاکید قرار گرفت. طی ماه‌های گذشته در میان مجموعه حاکمیت، موضوع تهیه طرح جدید حجاب در دستور کار بوده است. دولت، مجلس و دیگر نهادهای تصمیم‌گیری همچون شورای عالی انقلاب فرهنگی، برای تصمیم‌گیری و بازنگری در حوزه حجاب در رایزنی مداوم بوده‌اند. هرچند بارها بسیاری از نمایندگان از تدوین قانون جدید در مجلس سخن به میان آوردند، اما تاکنون هیچ‌گونه طرح رسمی‌ای در این زمینه تصویب نشده است. در میانه چنین شرایطی با آغاز سال جدید (۱۴۰۲) مساله «حجاب» بار دیگر به سر خط اخبار بازگشت. به گونه‌ای که در دو هفته گذشته و همزمان با تعطیلات سال جدید، در دو سطح عمومی و رسمی، توجهات به مساله حجاب معطوف شد. در یک سوی ماجرا، مقام‌های رسمی، از ضرورت پایبندی به حجاب و ارائه قوانینی برای این موضوع سخن به میان آوردند. در سوی دیگر ماجرا، انتشار ویدئوهایی از برخوردهای غیررسمی با بی‌حجاب‌ها و اخباری از بلصب اماکن مختلف به علت عدم رعایت حجاب، بازتاب‌های رسانه‌ای را به همراه داشت. در این حوزه، نکته غیرقابل انکار و تصدیق شده از سوی همگان این است که ادامه نوع مواجهه با موضوع حجاب به روال سابق ممکن نخواهد بود. اما حساسیت ویژه عمومی به این مساله نیز موجب شده که تدوین هر گونه قانون جدید از اهمیت زیادی برخوردار باشد. در ارتباط با نحوه اجرای طرح حجاب جدید از یکسو، مساله این است که دولت چه تدابیری را برای جلوگیری از عدم تکرار تجربیات تلخ گذشته اتخاذ خواهد کرد. از سوی دیگر، اینکه واکنش عمومی به طرح جدید حجاب چگونه خواهد بود، حساسیت این موضوع را چند برابر می‌کند. در مقطع کنونی پیش‌بینی غالب این است که طرح حجاب جدید به بُعد خواهد داشت. نخست اینکه در طرح ارشاد جدید برخورد فیزیکی و بازداشت به سبک گشت ارشاد سابق وجود نخواهد داشت. دوم اینکه اجرای طرح حجاب جدید به صورت هوشمند و در قالب نظارتی خواهد بود. در نهایت نیز طرح حجاب جدید محرومیت افراد بی‌حجاب از خدمات اجتماعی را در هدف قرار می‌دهد.

◀ داستان تکراری تورم

«گرانی» و «افزایش مداوم نرخ ارز» مساله تکراری تمامی سال‌های گذشته بوده است. موج تورم در ماه‌های پایانی سال گذشته به اوج رسید؛ با الطبع نارضایتی‌ها نسبت به این امر نیز افزایش پیدا کرد. اهمیت این مساله به اندازه‌ای است که رهبر معظم انقلاب نیز سال جدید را به عنوان سال «مهار تورم، رشد تولید» نام‌گذاری کرده‌اند. به جرات می‌توان مدعی شد که مهم‌ترین مطالبه عمومی و اولویت جامعه ایرانی، مهار تورم و برقراری ثبات در بازار است. بسیاری از اقتصاددان‌ها بر این باور هستند که کوچک‌ترین اشتباه دولت می‌تواند باعث شود که تورم با جهشی عجیب ۴۰ درصدی طی حداقل ۸ ماه آینده حکایت دارد. حتی برخی تحلیل گران اقتصادی در ماه‌های پایانی سال گذشته نسبت به ابتورم یا پدیده مشابه با تورم کشور ونزوئلا در سال‌های گذشته هشدار داده‌اند. مجموع این تفاسیر به وضوح نشان می‌دهد که «تورم» بزرگ‌ترین چالش یک سال آینده کشور خواهد بود. ملموریت اصلی تیم اقتصادی دولت رئیسی به ریاست محمد مخبر، معاون اول رئیس‌جمهور نیز رسیدگی به این حوزه است. تداوم روند فعلی تورم یا در حالت بدبینانه‌تر افزایشی شدن نرخ تورم، علاوه بر آسیب‌زا بودن، پیامدهای ناگوار دیگری را نیز به همراه داشته باشند.

◀ مسمومیت‌های سریالی

مسمومیت‌های سریالی دانش‌آموزان در شهرهای مختلف کشور، یکی از موضوعاتی بود که در سه ماه پایانی سال گذشته (۱۴۰۱) همچون مساله‌ای مهم، توجهات را به سوی خود معطوف کرد. با گذشت بیش از ۱۰۰ روز از اولین رخداد مسمومیت‌های سریالی در ۱۹ آذر در هنرستان دخترانه نور در یزدانشهر قم، تا روزهای پایانی سال، این موضوع همچون یک معمای برایهام باقی ماند. هرچند ماجرای مسمومیت‌های سریالی هر روز ابعادی جدی‌تر و جدیدتر به خود می‌گرفت، اما تا پایان سال گذشته، شفاف‌سازی خاصی پیرامون چرایی و شناسایی و مجازات عاملان این رخدادها صورت نگرفت. تنها تعطیلات مدارس در روزهای منتهی به پایان سال بود که این مساله را از مدار توجهات خارج کرد. با این وجود، با پایان تعطیلات سال نو و بازگشایی مدارس، نخستین اخبار نگران کننده در این حوزه منتشر شد که آن‌هم عبارت بود از: «مسمومیت تعدادی از دانش‌آموزان دختر در شهرستان نقده». مختار تعنتی، رئیس آموزش و پرورش نقده، روز دوشنبه (۱۴ فروردین) از مسمومیت تعدادی از دانش‌آموزان دختر در دبیرستان محمدیار نقده خبر داد و اظهار داشت: «طی امروز تعدادی از دانش‌آموزان دختر بر اثر بوی نامطبوعی که در مدرسه ایجاد شده است، دچار مسمومیت شده‌اند.» هر چند تا این لحظه اتفاقی مشابه در دیگر شهرها مخابره نشده است، اما همچنان این بیم وجود دارد که طی روزهای آتی داستان مسمومیت‌های سریالی مجدداً تکرار شود. در صورت تکرار این رخداد به طور حتم چالشی جدی پیش‌روی دولت قرار خواهد گرفت که شفاف‌سازی پیرامون آن اهمیتی ویژه خواهد داشت.

از مذاکره وزرای خارجه تا دیدار احتمالی سران دو کشور

رمزگشایی از سورپرایزهای بن سلمان در نزدیکی به ایران

به ائصاری علی شمخانی، دبیر شورای عالی امنیت ملی، «صاعد ملی عربستان سعودی و «وانگ ی» عضو دفتر سیاسی کمیته مراه بود. تبادل پیام میان وزارتخانه‌های خارجه دو کشور آغاز شد. بایی سفارتخانه‌ها، وزارت اقتصاد عربستان برای سرمایه‌گذاری در دامه این روند ایجابی، تبادل دعوتنامه برای سفر میان سران دو لام محمد مخبر، معاون رئیس جمهور ایران در روز ۱۴ فروردین، عربستان پاسخ مثبت نیز داده است. حتی در روزهای اخیر، برخی دارند که عربستانی‌ها در تلاش‌اند تا در اقدامی نمادین، در صورت فارتخانه خود در تهران را بازگشایی کنند. در جدیدترین تحول نیز با یکدیگر دیدار کردند و می‌تواند زمینه‌ای برای برنامه‌ریزی جهت روند بازگشایی سفارتخانه‌ها نیز باشد. مجموع این روند رو به جلو بن برستش را مطرح می‌کند که محمد بن سلمان از تنش‌زدایی کند و آینده مناسبات دو کشور به چه سمتی پیش خواهد رفت.

شکست خورده

هبر طیف جدید شاهزادگان سعودی موسوم به طیف «بازها»، ان وزیر دفاع برگزیده شد، بر طبل تنش‌فروزی و مداخله فعال

عربستان در سطح منطقه‌ای کوبید. در مارس ۲۰۱۵ رهبری جبهه متحد عربی در حمله به یمن را عهده‌دار شد. در ژوئن ۲۰۱۷ با همراهی سه کشور دیگر روابط دیپلماتیک را با قطر قطع و دوحه را تحریم کرد. در این بین، بعد از ماجرای حمله به سفارت عربستان سعودی در تهران در ۱۲ دی ماه ۱۳۹۴ (۲ ژانویه ۲۰۱۶) سازهای تنش حداکثری با تهران را کوک کرد. اما برخلاف انتظارات اولیه بن سلمان سیاست خارجه مبتنی بر تنش‌جویی و مداخله‌گری فعال در امور منطقه خاورمیانه، در سال‌های گذشته هزینه‌های مالی و امنیتی بزرگی را بر این کشور تحمیل کرد. واقعیت امر این است که بن سلمان با پی بردن به اشتباهات استراتژیک خود از کوبیدن بر طبل تنش‌جویی، استراتژی خروج از کانون‌های بحران و مناقشه را در دستور کار قرار داده است. او قصد دارد با دور کردن ریاض از غامض‌ترین مسائل منطقه‌ای خود را از درگیری‌های هزینه‌زا با قدرت‌های بزرگ منطقه همچون ایران و ترکیه رها کند.

◀ زمینه‌سازی برای پیشبرد طرح‌های بلندپروازانه اقتصادی

بن‌سلمان همزمان با تغییر نقش در سیاست خارجی، «ام یی زد» برنامه‌های بلندپروازانه‌ای را در داخل کلید زد. او در ۱۵ آوریل سال ۲۰۱۶ از تدوین «صند چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان» سخن به میان آورد. این سند، با هدف کاهش وابستگی عربستان به درآمدهای نفتی، ایجاد ساختارهای اقتصادی جدید، تنوع اساسی در درآمدهای خود از مسیر توریسم و تحول در بخش‌های آموزش، سلامت، زیرساخت و خدمات در سال ۲۰۱۷ (پس از انتخاب بن سلمان به عنوان ولیعهد) فاز اجرایی به خود گرفت. این طرح شامل ۸۰ کلان پروژه است که هر کدام بین ۳.۷ تا ۲۰ میلیارد دلار هزینه دارند. از سوی دیگر، بن سلمان در سال‌های اخیر بر روی پروژه آینده نگرانه ۵۰۰ میلیارد دلاری شهر هوشمند بیابانی «نئوم» در شمال غرب این کشور و همین طور پروژه مشهور به «مکعب» با هدف تجدید فضای مرکز پایتخت عربستان متمرکز شد. بن سلمان به خوبی به این امر پی برد که تجاری‌سازی درآمدهای نفتی ریاض و پیشبرد برنامه بلندپروازانه سند چشم انداز ۲۰۳۰، نیازمند امنیت در داخل و جذب گسترده سرمایه‌گذاری‌های خارجی است. همین امر او را به سوی در پیش گرفتن پنج صلح بزرگ در منطقه سوق داد. صلح‌هایی برای دور کردن سایه جنگ و تهدیدات امنیتی از عربستان و استوار کردن گام‌ها برای تحقق رویاپردازی بزرگ در توسعه.

◀ تثبیت قدرت در داخل عربستان

محمد بن سلمان همزمان با در پیش گرفتن برنامه‌های بلندپروازانه در حوزه اقتصاد و سیاست خارجی، طی سال‌های بعد از ۲۰۱۷ همواره تمرکز ویژه‌ای بر روی تثبیت قدرت در داخل داشته است. محمد بن سلمان که با سنت‌شکنی‌ای بزرگ در ۲۱ ژوئن ۲۰۱۷ (۳۱ خرداد ۱۳۹۶) به عنوان ولیعهد عربستان برگزیده شد، حذف و معزولی کردن شاهزاده‌های مخالف و رقیب را در دستور کار قرار داد. حتی در مقاطعی تلاش‌های او برای سرکوب مخالفان با انتقادات گسترده بین‌المللی مواجه شد که مهم‌ترین آنها ماجرای قتل جمال خاشقجی، روزنامه‌نگار منتقد سعودی در استانبول در اکتبر ۲۰۱۸ بود. بعد از گذشت قریب به پنج سال تلاش بی‌وقفه ولیعهد عربستان سعودی برای تضمین جایگاه خود در تخت پادشاهی ریاض، به نظر می‌رسد او به این موضوع پی برده که حداقل در سطح سیاست‌گذاری خارجی، سیاست‌های او بر خلاف حرکت در مسیر تثبیت قدرت در داخل بوده است.

◀ چشم‌انداز آتی و سه سناریوی پیش‌رو

با نظر به اهداف ویژه محمد بن سلمان از ورود به فاز تنش‌زدایی با ایران می‌توان سه سناریو را پیرامون آینده مناسبات دو کشور ترسیم کرد. سناریوی اول در مناسبات آتی دو کشور را می‌توان در مبنایی خوش‌بینانه مطرح کرد. بدین شرح که ایران و عربستان برخلاف پیشینه مناسبات چند دهه که هیچ‌گاه مناسباتی عمیق و تماماً حسنه نبوده، در مسیر همکاری‌های استراتژیک با یکدیگر گام برمی‌دارند. در چارچوب این سناریو علاوه بر همکاری‌های امنیتی، دو کشور در حوزه تجاری، سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی و حتی سیاست‌گذاری‌های نفتی وارد همراهی با یکدیگر خواهند شد. این سناریو را می‌توان بسیار اید‌ه‌آل و فاقد زمینه‌های اجرایی شدن مورد ارزیابی قرار داد. سناریوی دوم، در باب آینده مناسبات تهران و ریاض، بعد از موج تنش‌زدایی‌های اخیر این است که سطح مناسبات دو کشور به رغم فضای مثبت کنونی، در سطح بازگشایی سفارت باقی خواهد ماند. استدلال سناریوی حاضر این است که سطح تنش‌ها میان تهران و ریاض به اندازه‌ای است که امکان تنش‌زدایی حداکثری و گسترش مناسبات وجود ندارد. این سناریو را می‌توان تا حدود زیادی بدبینانه و حتی غیرواقع‌بینانه مورد ارزیابی قرار داد. بر خلاف این دو سناریو سناریوی سومی نیز قابل طرح است که آن را می‌توان بیشتر منطبق با واقعیات میدانی مورد ارزیابی قرار داد. استدلال سناریوی سوم این است که مناسبات تهران و ریاض در عصر جدید فراتر از محدوده بازگشایی سفارت بوده، اما به سطح همکاری‌های استراتژیک نخواهد رسید